

Михайло Геращенко

Нінель КОРОЛЕВИЧ

Сенс життя більшості людей визначається, передусім, сумлінним служінням улюбленій справі. Такою для Нінель Федорівни Королевич - першого професора в галузі бібліографії в Україні - стала саме бібліографія, якій вона самовіддано служить ось уже понад 40 років.

Народилася Н.Ф.Королевич 21 січня 1926 р. в Харкові в сім'ї робітника. Життя її складалося не просто: вимушені переїзди під час війни, перерви в навчанні, праця на авіаційному заводі в Саратові. У 1945 р. дівчина вступає до Львівського державного університету ім. І.Франка на філологічний факультет (відділення слов'янської філології). 1950 - 1953 рр. - аспірантура при Інституті мовознавства АН УРСР, після чого робота в Державній публічній бібліотеці України (нині - НБУ ім.В.І.Вернадського). Тут Н.Королевич поталанило працювати поряд з такими відомими бібліографами, як І.Бойко, О.Ровнер, С.Сороковська, К.Скокан, Л.Гольденберг, К.Коваленко, Ф.Сарана та ін. Зі сходинок старшого бібліотекаря вона піднялася до головного бібліографа. Спочатку працювала у відділі систематизації та обробки літератури, що було для неї хорошою школою, а потім - у бібліографічному відділі, де вона ретельно займалася складанням бібліографічних посібників та кваліфіковано виконувала довідки на читацькі заявки.

Королевич стає провідним бібліографом книгозбірні. На її творчому рахунку з'являються фундаментальні науково-допоміжні посібники. Вона ініціатор, керівник та співавтор ряду науково-допоміжних бібліографічних покажчиків, високо оцінених вітчизняною та зарубіжною пресою. Це, передусім, «Українська мова: 1918 - 1962 рр.» (К., 1963)¹, «Слов'янська філологія на Україні: 1958 - 1961 рр.» (К., 1963)², «Слов'янська філологія

на Україні: 1963 - 1967 рр.» (К., 1968) тощо.

Рецензент Д.Іваненко так відізвався про «Слов'янську філологію на Україні. 1958 - 1962 рр.»: «...це перша такого роду праця в українській бібліографії... Покажчик підготовлений на високому науковому рівні ...»^{*}.

Н.Королевич брала участь у складанні бібліографічних покажчиків, підготовлених Фундаментальною бібліотекою суспільних наук (тепер - Російський інститут наукової інформації суспільних наук РАН), Інститутом російського мовознавства, Інститутом слов'янознавства АН СРСР у Москві («Славянское языкознание», 1963, «Общее языкознание», «Структурное и прикладное языкознание», 1965), куди включено й матеріали, видані в Україні, була вимогливим редактором багатьох бібліографічних праць (персональні покажчики, присвячені академікам Л.Булаховському, К.Білодіду, посібники з мовознавства, української літератури тощо).

Працям Нінель Федорівни притаманні високий професійний рівень, бібліографічна новизна, що відзначав і відомий український бібліограф Ф.Максименко: «... Ваші прекрасні бібліографії по слов'янознавству й літературознавству дуже добре знаю й постійно ними користуюся. Знаю й Вашу цінну й цікаву статтю про потребу складання повної бібліографії української книги. Ви вже встигли зробити дуже багато, й ми повинні споді-

ватися від Вас ще багато більше...»

Тема кандидатської дисертації Королевич - «Синтаксичні особливості роману А.Головка «Бур'ян». Вона захистила її в 1967 р., а через рік розпочала викладацьку діяльність у щойно створеному Київському інституті культури. У колі її творчих інтересів тепер переважають бібліографознавчі аспекти: вивчення історії та сучасного стану вітчизняної бібліографії, життя і діяльність українських бібліографів ХХ ст. (О.Андрієвського, М.Ясинського, Ю.Меженка, І.Бойка, Ф.Максименка, Ф.Сарани та інших), питання створення повного репертуару української книги. До речі, матеріали Н.Королевич у «Літературній Україні» про «неба-

¹ Рец.: *Єдлиньська І., Дашкевич Я.* Щороку - понад тисячу праць // Літ. Україна. - 1963. - 13 вересня; *Іваненко Д.* Бібліографічний покажчик з славистики // Наук. інформ. бюл. Арх. упр. УРСР. - 1963. - №6. - С.70-72; *Марченко М.Г.* Корисний бібліографічний покажчик // Нар. творчість та етнографія. - 1964. - №1. - С.98-99; *Лужінова Т.Б.* // Граматичні та стилістичні студії з української і російської мов. - К., 1965. - С.272-276; *Сороковская С.В.* Библиография в помощь науке // Сов. библиограф. - 1964. - №2. - С.92-93.

² Рец.: *Бібліографічний покажчик «Українська мова»* // Друг читача. - 1963. - 6 липня; *Дашкевич Я.* Потрібні

довідники // Київ. правда. - 1963. - 9 жовтня; *Сороковская С.В.* Библиография в помощь науке / Обзор изданий, вышедших в Украинской ССР в 1962 - 1963 гг. // Сов. библиограф. - 1964. - №2. - С.88-94; *Ярмоленко О.* // Укр. мова і література в школі. - 1964. - №1. - С.91-92; *Skovmalowa L.* Sovetska jazykovedna bibliografic v p. 1963 // Ceskoslovenska rusistika. - 1964. - №4. - S.249-261; *Unbegaun B.O.* // Revue des etudes slaves. - 1964. - T.43. - P.252.

^{*}У 1958 р. Королевич була організатором від України книжкової виставки до ГУ Міжнародного з'їзду славистів (Москва), за що була відзначена подякою президента АН УРСР О.Палладіна.

жаного» в ті роки науковця О. Андрієвського (1969) і про створення повного національного репертуару української книги (1970) були доволі сміливими.

Свого часу Королевич почала розробляти й проблеми української бібліографії в міжнародних зв'язках (вивчається нині студентами як спецкурс). Безперечний інтерес для фахівців становлять «Методичні рекомендації до проведення занять зі спецкурсу «Інтернаціональні зв'язки української бібліографії», опубліковані в 1990 р. Ширше розкривається тема в низці статей про українських і російських бібліографів та їх місце в міжнародних бібліографічних взаєминах («Советская библиография», «Радянське літературознавство» (тепер - «Слово і час»).

Майже 20 років Н. Королевич завідувала кафедрою загального бібліотекознавства та книгознавства КДІК. Зараз вона - професор кафедри аналітико-синтетичної обробки документів та загального бібліографознавства. Викладає загальний курс бібліографознавства, організацію та методику бібліографічної роботи в бібліотеці, історію української, російської та інших бібліографій тощо, веде спецкурс з міжнародних бібліографічних зв'язків. Студенти з захопленням слухають її лекції, відчуваючи велику ерудицію, ґрунтовні теоретичні знання, творче натхнення, любов до справи.

Педагогічна робота органічно поєднується з *методичною*. Десятки статей дослідниці, присвячені розвиткові української бібліографії в 1920-30 рр., під час війни, в повоєнний період висвітлюють аспекти міжнародних зв'язків української бібліографії тощо. Нінель Федорівна - автор матеріалів з питань бібліографії та бібліографознавства в Українській Радянській Енциклопедії, Українській літературній енциклопедії (1 - 3 томи).

Невід'ємна частина вузівської діяльності Н. Королевич - підготовка підручників, посібників, програм і методичних розробок. Так, вона була одним з активних організаторів, редакторів та співавторів першого в Україні узагальнюючого навчального посібника «Українська радянська бібліографія» (К., 1980), спільної праці викладачів КДІКу. Відомий російський бібліографознавець В. Осипов стверджував: «... не лише

значна частина матеріалу оригінальна, а й його послідовний виклад, узагальнення - новаторська справа ... Відтепер ні одна узагальнююча робота з радянської бібліографії не може не зважати на працю бібліографознавців України»³. В. Леончиков та В. Фокеєв (Мінський інститут культури) наголошували, що автори посібника «ввели в науковий обіг маловідомі чи невідомі факти»⁴.

Серйозним творчим набутком Нінель Федорівни є програма з історичного курсу бібліографії (теперішня назва: «Українська бібліографія: історія та сучасний стан» (К., 1985). Нині в одному з видавництв готується до друку підручник «Українські бібліографи ХХ ст.» (обсяг 20 арк.), тематика якого актуальна для сьогоденного навчального процесу.

Особлива сторінка творчої діяльності вченої - науковий епістолярій. Коло кореспондентів - фахівці не тільки з України, а й з Білорусі, Молдови, Росії тощо. Зокрема йдеться про Ф. Максименка, І. Вовченко, В. Масленникову, С. Сороковську, Д. Тараманова, Л. Льницьку, Е. Безпалову, М. Вохришеву, Д. Коготкова, А. Верьовкіну, Й. Баренбаума, І. Фролову, Л. Равич.

Надзвичайно цінується думка Н. Королевич як рецензента. Так, нею було проренцензовано монографії «Українські бібліографи ХІХ - поч. ХХ ст.» М. Гуменюка (Х., 1969), «Українська радянська літературна бібліографія» Л. Гольденберга (К., 1971), «История ЦНБ АН УССР» (К., 1979), підручник «Библиографическая работа в библиотеке: организация и методика» (М., 1990), такі бібліографічні покажчики, як: «Філологічні науки на Україні: Покажчик літератури за 1983 рік» (К., 1984), «Євген Прохорович Кирилюк: Біобібліографічний покажчик» (К., 1984), «Слов'янська філологія на Україні: Бібліографічний покажчик (1977 - 1981 рр.)» (К., 1985) тощо, а також проаналізовано перший випуск збірника «Вопросы библиографоведения» (ДПБ Росії, 1976), міжвідомчий республіканський збірник «Бібліотекознавство і бібліографія» (1982).

³ Осипов В. Возвращаясь к напечатанному // Сов. библиогр. - 1982. - №1. - С.79.

⁴ Леончиков В., Фокеев В. Первый опыт // Там же. - 1984. - №4. - С.68.

Протягом ряду років Королевич - член редколегії міжвідомчого республіканського збірника «Бібліотекознавство та бібліографія», активний учасник міжнародних і республіканських наукових конференцій, нарад. У своїх доповідях та повідомленнях вона порушує бібліографознавчі проблеми, питання методики викладання бібліографічних дисциплін в інститутах культури.

У 1993 р. з ініціативи Нінель Федорівни Національна парламентська бібліотека започаткувала видання серії «Видатні діячі української книги». Королевич розробила методику написання цих біобібліографічних нарисів (термін введено нею). Структура видань серії передбачає кілька розділів. У першому подаються головні віхи життя та діяльності особи, в наступних - бібліотечно-бібліографічна та книгознавча робота.

Дбаючи про майбутнє покоління фахівців бібліотечної справи, Королевич чимало працює з дипломниками, керує проблемною групою студентського наукового товариства, праці учасників якого неодноразово перемагали в різних конкурсах, кілька років веде філософсько-методологічний семінар бібліографічних кафедр факультету та програмно-методичну секцію інституту. Вона розробила програми багатьох семінарських і лабораторно-практичних занять, редагувала й відповідала за випуск цілого ряду методичних розробок, підготовлених викладачами кафедри. Можна цілком правомірно стверджувати, що на факультеті бібліотечно-інформаційних систем діє *школа Королевич*.

Одна з цікавих сторінок творчого життя Нінель Федорівни - керівництво й членство в комісії з загально-теоретичних проблем бібліотекознавства Республіканської ради з координації досліджень у галузі бібліотекознавства і бібліографознавства, членство в Бібліографічній комісії міжвідомчої ради з питань бібліотечної роботи при Міністерстві культури та мистецтва України.

Безперечно, Н. Королевич - достойний представник плеяди бібліографів та бібліотекознавців другої пол. ХХ ст. Її творчий доробок заслуговує на детальне й глибоке вивчення.